

Vieni tarmę slepia, kiti iš jos juokiasi: vienuolika žmonių vaikams prabilo savo krašto šnekta

„Tu ne taip sakai!“ – tokia replika, pasak dr. Eglės Karmazienės, klasėje nuskamba, kai kas nors prabyla kitaip nei dauguma. Kad vaikai į kitokią šneką reaguotų smalsiai, o ne juoku, vienuolika žmonių iš skirtingų Lietuvos vietovių įrašė jiems pasakojimus savo krašto šnekta, rašoma pranešime žiniasklaidai.

Kodėl vaikams reikia girdėti skirtingą kalbą

„Vaikas, kuris girdi tik vieną kalbos variantą, kitokį tarimą palaiko klaida. O kalba juk nėra viena: Skuode, Panevėžyje ir Varėnoje tą patį daiktą žmonės vadina skirtingai, ir visi yra teisūs“, – sako pasakojimų autorė E. Karmazienė.

Pasak jos, vaikams to nereikia aiškinti, užtenka leisti išgirsti. „Kai vaikas pats išgirsta gyvą žemaitišką ar dzūkišką šneką, juokas virsta smalsumu. Vietoj „Kaip juokingai pasakei!“, jis ima klausti: „O ką tas žodis reiškia?““ – pasakoja ji.

Tarmes slepia ir suaugusieji. „Keli mano pažįstami iš miestelių savo tarmes bando slėpti. Man gaila, nes tarmiška šneka labai graži. O man, užaugusiai Vilniuje, įprasti girdėti „Vylnius“, „dvyratis“ ir „vyrtuvė“ tikrai nėra grožio viršūnė“, – juokiasi E. Karmazienė.

„Norėjau, kad vaikai suprastų paprastą dalyką: nėra geresnės ir prastesnės lietuvių kalbos. Yra daug jos balsų, ir visi jie geri“, – sako ji.

Parašyta bendrine kalba, perskaityta tarmiškai

Pasakojimus E. Karmazienė rašė vasarą ir aiškinosi, kokius žodžius vartoja skirtingų regionų žmonės. Pasitarusi su kalbininkais, tekstus ji parašė bendrine kalba. Tarmiškai kalbantys žmonės patys perskaito taip, kaip sakoma jų krašte.

„Netikėjau, bet tai veikia. Žmonės žiūri į bendrine kalba parašytą tekstą ir skaito tarmiškai: keičia žodžius, jų tvarką sakinyje, prideda savų“, – pasakoja autorė.

Tekstus profesionalioje studijoje įgarsino ne aktoriai, o vietos žmonės iš Skuodo, Mažeikių, Plungės, Telšių, Šiaulių, Panevėžio, Dagių, Šakių, Marijampolės ir Varėnos. Kai kurias istorijas įrašė du skirtingų kraštų žmonės, kad vaikai galėtų

palyginti, kaip ta pati istorija skamba kita šnekta.

„Jei kam atrodys, kad Šakiuose ar Skuode kurį nors žodį reikėtų sakyti kitaip, atsakymas paprastas: jei taip Skuode sako, vadinasi, taip ir yra sakoma“, – priduria E. Karmazienė.

Ką girdi vaikai

Iš viso įrašyti 22 pasakojimai, kiekvienas trunka apie tris minutes. Trys pirmieji bendrine kalba paaiškina, kas yra tarmės, kaip jų klausytis ir kodėl kitokia kalba nėra klaida. Kiti devyniolika – linksmos istorijos, pasakojamos tarmiškai.

Klausydamiesi vaikai atranda, kad tas pats daiktas skirtinguose kraštuose vadinamas skirtingai. Pavyzdžiui, Dzūkijoje voveraitė vadinama lepeška.

Kur klausytis

Pasakojimai skelbiami vaikų garso įrašų programėlės „mybė“ skiltyje „Tarmės“. Mokyklos ir priešmokyklinės grupės jų gali klausytis per Kultūros paso edukaciją „Kaip skamba Lietuva?“.